

Správa

o priebehu obhajoby Východiskovej správy SR k Dohovoru o právach dieťaťa a záveroch Výboru pre práva dieťaťa

Dohovor o právach dieťaťa (ďalej len „Dohovor“) bol podpísaný 20. novembra 1989 v New Yorku pri príležitosti 30. výročia Deklarácie práv dieťaťa a 10. výročia Medzinárodného roku detí. Dohovor o právach dieťaťa nadobudol platnosť 2. septembra 1990.

V mene Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky bol Dohovor podpísaný v New Yorku 30. septembra 1990. S Dohovorom vyslovilo súhlas Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a prezident Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky ho ratifikoval.

Dohovor nadobudol platnosť pre Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku 6. februára 1991 a bol uverejnený v Zbierke zákonov pod č. 104/1991 Zb.

V dôsledku sukcesie po bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky sa Slovenská republika stala zmluvnou stranou Dohovoru 28. mája 1993 s účinnosťou od 1. januára 1993.

Podľa čl. 43 Dohovoru pre zisťovanie pokroku dosiahnutého štátmi, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru pri plnení záväzkov prijatých týmto Dohovorom, sa zriaďuje Výbor pre práva dieťaťa, ktorý vykonáva určené funkcie. Výbor sa skladá z desiatich odborníkov vysokého morálneho charakteru a uznávaných schopností v oblasti, ktorá je predmetom tohto Dohovoru. Členov výboru volia štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, z radov ich štátnych príslušníkov a vykonávajú túto funkciu ako súkromné osoby, pričom sa berie ohľad na spravodlivé zemepisné rozdelenie a na zastúpenie hlavných právnych systémov.

Podľa čl. 44 Dohovoru štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú predkladať správy o opatreniach prijatých na uvedenie práv uznaných v tomto Dohovore do života a o pokroku, ktorý sa dosiahol pri používaní týchto práv.

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 62 z 3. februára 1998 schválila Východiskovú správu SR k Dohovoru o právach dieťaťa (implementačná správa).

Výbor OSN pre práva dieťaťa určil pre Slovenskú republiku termín obhajoby implementačnej správy na 3. októbra 2000 na 25. zasadnutí Výboru v Ženeve.

Pred samotnou obhajobou Výbor predložil Slovenskej republike Zoznam otázok, ktoré treba nastoliť v súvislosti s prerokovaním východiskovej správy.

S cieľom poskytnúť Výboru vyčerpávajúce informácie boli odpovede na jednotlivé otázky spracované v úzkej súčinnosti s vecne zainteresovanými ústrednými orgánmi štátnej správy, nimi riadenými organizáciami, ako aj neštátnymi subjektami, ktoré pôsobia v oblasti ochrany práv detí. Spracované odpovede boli doručené Výboru v určenom termíne.

S cieľom zabezpečiť kvalitnú obhajobu implementačnej správy bola vytvorená pracovná skupina zložená zo zástupcov vecne zainteresovaných ústredných orgánov štátnej správy, ktorá spracovala podklady slúžiace k obhajobe implementačnej správy. Mandát pracovnej skupiny trvá do predloženia tejto správy a vzťahuje sa aj na vyhodnotenie obhajoby a záverov Výboru.

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 785 z 27. septembra 2000 vymenovala členov delegácie Slovenskej republiky poverenej obhajobou implementačnej správy, Edit Bauer, štátnu tajomníčku Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR za vedúcu delegácie a členov delegácie Slovenskej republiky v zložení:

JUDr. Barbara Illková, riaditeľka odboru ľudských práv Ministerstva zahraničných vecí SR, ako alternáta: Ing. Eva Kimliková, zástupkyňa riaditeľky odboru ľudských práv Ministerstva zahraničných vecí SR

PhDr. Peter Guráň, generálny riaditeľ sekcie rodinnej politiky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Adriana Lamačková, pracovníčka sekcie ľudských práv a menšín Úradu vlády SR

Nadežda Šebová, pracovníčka sekcie rodinnej politiky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

ako alternát Mgr. Jana Kostanjevcová, riaditeľka odboru sociálno-právnej ochrany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

pplk. JUDr. Petar Mikuš, riaditeľ analytického a organizačného odboru správy kriminálnej a finančnej polície Prezídia Policajného zboru SR

ako alternát mjr. JUDr. Jaroslav Paľov, starší referent špecialista analytického a organizačného odboru správy kriminálnej a finančnej polície Prezídia Policajného zboru SR

Ing. Katarína Ondrášová, pracovníčka odboru národnostného školstva Ministerstva školstva SR

ako alternát PaedDr. Ján Galbavý, generálny riaditeľ sekcie základných škôl, stredných škôl a školských zariadení Ministerstva školstva SR

Delegácia bola zložená zo zástupcov vecne zainteresovaných ústredných orgánov štátnej správy. Medzirezortné zloženie delegácie bolo odôvodnené jednak skúsenosťami s obhajobou implementačných správ pred inými výbormi (Výbor pre ľudské práva, Výbor na odstránenie rasovej diskriminácie), ako aj z potreby poskytnutia okamžitých a vecných odpovedí na otázky členov Výboru o prijatých a realizovaných opatreniach na implementáciu Dohovoru v podmienkach SR.

Obhajoba implementačnej správy mala štandardný priebeh. Výbor privítal predloženie implementačnej správy, ocenil aj informácie poskytnuté v písomných odpovediach, účasť delegácie so zastúpením na vysokej úrovni, ako aj otvorený a profesionálny dialóg.

Výbor uvítal prístup Slovenskej republiky k najdôležitejším medzinárodným dokumentom o ľudských právach alebo ich ratifikáciu, zahŕňajúc Dohovor MOP č. 182 o zákaze a okamžitom zásahu na odstránenie najtŕažších foriem detskej práce a Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín z roku 1995.

Výbor tiež uvítal ustanovenia o ochrane detí v ústavoch, ako aj potvrdenie tejto ochrany v právnych predpisoch upravujúcich oblasť občianskeho, rodinného, pracovného, správneho a trestného práva, ako aj práva sociálneho zabezpečenia.

Výbor ďalej uvítal vytvorenie funkcie podpredsedu vlády pre ľudské a menšinové práva a regionálny rozvoj.

Odporúčania Výboru smerovali do oblasti koordinácie, monitorovania, rozpočtového rozdelenia, odbornej prípravy pri uplatňovaní Dohovoru, zákazu diskriminácie, ochrany pred týraním, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, oblasti rodinného prostredia a náhradnej starostlivosti, zdravotníckej starostlivosti, vzdelávania, ako aj osobitných opatrení ochrany.

Výbor osobitne odporučil SR podpísanie, ratifikáciu a implementáciu Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o obchodovaní s deťmi, detskej prostitúcii a detskej pornografii a Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch. Zároveň odporučil urýchliť prístup k Dohovoru o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach z r. 1993.

Kritický charakter Záverečných odporúčaní, ktoré Výbor schválil po obhajobe implementačnej správy, zodpovedá praxi Výboru. Výbor môže robiť návrhy a všeobecné odporúčania založené na informáciách získaných podľa čl. 44 a čl. 45 Dohovoru, ktoré sa postupujú dotknutému štátu. Odporúčania sa sústreďujú na oblasti, ktoré si z hľadiska záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru zasluhujú pozornosť.

S cieľom zabezpečiť komplexné vyhodnotenie obhajoby implementačnej správy a odporúčaní Výboru bol tento materiál spracovaný v súčinnosti s vecne zainteresovanými ústrednými orgánmi štátnej správy, nimi riadenými organizáciami a ďalšími inštitúciami. Zároveň boli Záverečné odporúčania Výboru poskytnuté neštátnym subjektom.

Z podrobného vyhodnotenia odporúčaní Výboru zainteresovanými subjektami vyplýva, že niektoré odporúčania Výboru sa realizujú, alebo sú zahrnuté do už vypracovaných návrhov napr. koncepčných, či legislatívnych opatrení, preto nie je potreba prijímať osobitné opatrenia na ich implementáciu.

Predkladaný návrh uznesenia vlády sa preto sústreďuje na úlohy, ktoré sa vzťahujú na ustanovenia Dohovoru, pri ktorých sa javí ako žiaduce prijatie vhodných opatrení, vrátane legislatívnych, zameraných na jeho implementáciu v podmienkach SR.

Za kľúčové odporúčania Výboru, ktoré si vyžadujú prijatie vhodných opatrení možno považovať najmä

1. odporúčanie pripraviť Národný akčný plán pre práva dieťaťa a Národný akčný plán na implementáciu záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru,
2. odporúčanie zriadiť štatutárnu nezávislú inštitúciu so zodpovedajúcim zložením, zdrojovým zabezpečením a s mandátom pravidelného monitorovania a hodnotenia pokroku pri implementácii Dohovoru a ktorá by bola oprávnená prijímať a adresovať sťažnosti o porušovaní práv dieťaťa

3. odporúčania v oblasti vzdelávania o právach dieťaťa, rozvíjania programov pre šírenie informácií pre implementáciu Dohovoru medzi deťmi a rodičmi, občianskou spoločnosťou a všetkými sektormi a stupňami štátnej správy,
4. Odporúčania smerujúce k prehodnoteniu vlastných zákonodarných a správnych opatrení, aby zabezpečili uplatnenie článkov 2, 3 a 12, 19, 25, 39 Dohovoru.

Pri viacerých odporúčaníach Výbor navrhuje „zostavenie akčného plánu“ ako spôsob implementácie Dohovoru.

Z vyhodnotenia záverečných odporúčaní Výboru jednotlivými rezortami vyplýva požiadavka koordinovaného a spoločného postupu vecne zainteresovaných subjektov pri implementácii Dohovoru.

Rozšírením pôsobnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len „stredisko“) na oblasť monitorovania a hodnotenia pokroku pri implementácii Dohovoru možno zabezpečiť požiadavku „nezávislosti“ tohto orgánu podľa odporúčania uvedeného pod bodom 12 Záverečných odporúčaní Výboru pre práva dieťaťa.

Vzhľadom na to, že v priebehu obhajoby implementačnej správy členovia Výboru pomerne veľa otázok smerovali k postaveniu a poslaniu strediska, možno predpokladať, že realizácia odporúčaní priamo strediskom bude riešením v súlade s Dohovorom a súčasne bude akceptovateľné Výborom pre práva dieťaťa. Stredisko vo svojom vyjadrení uvádza, že už v súčasnosti sa venuje oblasti ochrany práv detí a supluje niektoré činnosti uvedené v odporúčaníach Výboru. Súčasná postavenie strediska (je zriadené zákonom), jeho materiálno-technické vybavenie a doterajšie skúsenosti oprávňujú k záveru, že plnenie úloh vyplývajúce z odporúčaní Výboru by bolo zabezpečované na požadovanej úrovni.

Odporúčania Výboru na zostavenie Národného akčného plánu sa dotýkajú najmä týchto troch oblastí:

- práv detí,
- implementácie Dohovoru,
- plánu, ktorý by riešil otázku detí pozbavených rodinného prostredia.

Vypracovanie „jedného“ národného akčného plánu, ktorý by obsahoval aj návrhy realizácie jednotlivých odporúčaní Výboru, vrátane konkrétnych úloh pre vecne zainteresované subjekty, možno považovať za optimálne riešenie z hľadiska účelnosti, koordinácie a hospodárnosti pri jeho zostavovaní, ako aj pri plnení konkrétnych úloh.

Ďalej sa návrh uznesenia vlády sústreďuje na oblasti, ktoré si vyžadujú prijatie legislatívnych opatrení pre implementáciu odporúčaní Výboru pre práva dieťaťa, a o najmä do zákona o rodine, ktorý bol po roku 1989 novelizovaný iba jedenkrát, z viacerých hľadísk nezohľadňuje zásadné zmeny, ktoré nastali v spoločnosti a neposkytuje ochranu právam a záujmom maloletých detí v súlade s Dohovorom o právach dieťaťa. Jeho urýchlená novelizácia je žiaduca aj z dôvodu ďalších medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky, vrátane pristúpenia k Opčnému protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o obchodovaní s deťmi, detskej prostitúcii a pornografii, Opčnému protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch a prípravy na pristúpenia k viacerým Európskym dohovorom a Dohovorom Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného.

Nepublikovaná verzia

VÝBOR PRE PRÁVA DIEŤAŤA

25. zasadnutie

POSÚDENIE SPRÁV PREDLOŽENÝCH ŠTÁTMI
PODEA ČLÁNKU 44 DOHOVORU

ZÁVEREČNÉ ODPORÚČANIA VÝBORU PRE PRÁVA DIEŤAŤA: SLOVENSKO

1. Výbor pre práva dieťaťa prerokoval prvú správu Slovenska (CRCR/C/28/Add.14), prijatú 6. apríla 1998, na 663. a 664. zasadnutí (pozri CRCR/C/SR.663-664), ktoré sa uskutočnili 3. októbra 2000, a schválil¹ nasledujúce záverečné odporúčania.

A. ÚVOD

2. Výbor privítal predloženie prvej správy, ktorá v zásade dodržala usmernenie pre podávanie správ a obsahuje podrobné informácie o právnom rámci, ktorý sa vzťahuje k implementácii Dohovoru. Výbor oceňuje aj informácie poskytnuté v písomných odpovediach. Prvá správa neobsahuje analýzu a dostatočné údaje o právach dieťaťa v mnohých oblastiach Dohovoru. Výbor bol povzbudený účasťou delegácie so zastúpením na vysokej úrovni a oceňuje otvorený a profesionálny dialóg, ktorý sa uskutočnil.

B. POZITÍVNE ASPEKTY

3. Výbor víta pristúpenie zmluvného štátu k najdôležitejším medzinárodným dokumentom o ľudských právach alebo ich ratifikáciu, zahŕňajúc Dohovor Medzinárodnej organizácie práce č. 182 o zákaze a okamžitom zásahu na odstránenie najťažších foriem detskej práce a Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín z roku 1995.
4. Výbor víta ustanovenia o ochrane detí v ústavoch ako aj potvrdenie tejto ochrany v právnych predpisoch upravujúcich oblasť občianskeho, rodinného, pracovného, správneho práva, sociálneho zabezpečenia, nemocenského poistenia a trestného práva.
5. Výbor víta vytvorenie úradu podpredsedu vlády pre ľudské práva, menšiny a regionálny rozvoj.

B. FAKTORY A PREKÁŽKY BRÁNIACE IMPLEMENTÁCII DOHOVORU

6. Výbor registruje, že zmluvný štát musí čeliť ťažkým ekonomickým a sociálnym výzvam, ktoré vyplývajú z prechodu na trhovú ekonomiku, vrátane narastajúcej nerovnosti v príjmoch a nezamestnanosti, ktoré majú negatívny dopad na obyvateľstvo, najmä deti patriace do najviac postihnutých skupín.

¹ Na 669. zasadnutí dňa 6. októbra 2000.

D. HLAVNÉ TÉMY A ODPORÚČANIA VÝBORU

D.1. Všeobecné opatrenia pre implementáciu

Koordinácia

7. Napriek existencii Slovenského výboru pre práva dieťaťa sa výbor obáva možných nedostatkov pri koordinácii pri implementácii Dohovoru. Výbor je však povzbudený prípravou národného akčného plánu pre práva dieťaťa zo strany zmluvného štátu.
8. **Vzhľadom k tomu, že výbor venuje pozornosť medzisektorálnej koordinácii a spolupráci na celoštátnom a miestnych stupňoch štátnej správy a medzi nimi navzájom, odporúča zmluvnému štátu pokračovať v snahe o prípravu a zostavenie podrobného národného akčného plánu na implementáciu jeho záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru prostredníctvom otvoreného a poradenského procesu.**

Monitorovanie

9. Výbor je znepokojený nedostatkami pri zbieraní a analýze nesúhrnných údajov o osobách mladších ako 18 rokov, ktoré sa vzťahujú k právam obsiahnutým v Dohovore.
10. **Výbor odporúča zmluvnému štátu sústrediť a založiť mechanizmus na systematickú analýzu nesúhrnných údajov a využiť tieto informácie ako základ pre stanovenie pokroku a zostavenie stratégie na implementáciu Dohovoru. Vo vzťahu k tomuto problému výbor odporúča zmluvnému štátu požiadať *inter alia* UNICEF o technickú pomoc.**
11. Pokiaľ ide o oblasť ochrany a podpory ľudských práv výbor zdôrazňuje dôležitosť pravidelného monitorovania a hodnotenia pokroku pri implementácii medzinárodných noriem o ľudských právach, vrátane Dohovoru, na celoštátnom aj miestnom stupni.
12. **Výbor odporúča zmluvnému štátu založenie štatutárnej nezávislej inštitúcie so zodpovedajúcim zložením a zdrojovým zabezpečením a s mandátom pravidelného monitorovania a hodnotenia pokroku pri implementácii Dohovoru, a ktorá by bola oprávnená prijímať a adresovať sťažnosti o porušovaní práv dieťaťa.**

Rozpočtové rozdelenie

13. Výbor s poľutovaním konštatuje nedostatok zodpovedajúcich informácií a zjavne nedostačujúcu transparentnosť vo vzťahu k zdrojom štátneho rozpočtu pridelených na implementáciu ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv dieťaťa.
14. **Výbor odporúča zmluvnému štátu implementáciu Článku 4 Dohovoru vo vzťahu k Článkom 3 a 6 takým spôsobom, aby pridelené čiastky štátneho rozpočtu pre ekonomické, sociálne a kultúrne práva v maximálnom rozsahu dostupných zdrojov v súlade s právnou úpravou a politikou boli ľahko identifikovateľné a predložené transparentným spôsobom.**

Odborná príprava/Uplatňovanie Dohovoru

15. Napriek rôznym iniciatívam, ktoré sa podnikajú na základe Dekády OSN pre vzdelávanie v oblasti ľudských práv je výbor znepokojený tým, do akej miery je problematika Dohovoru v povedomí odborníkov pracujúcich s deťmi a pre deti, ako aj celej verejnosti, vrátane detí.
16. **Výbor odporúča zmluvnému štátu rozvinúť pokračujúci program pre šírenie informácií pre implementáciu Dohovoru medzi deťmi a rodičmi, občianskou spoločnosťou a všetkými sektormi a stupňami štátnej správy. Výbor odporúča zmluvnému štátu usilovať sa o podporu vzdelávania o právach detí, vrátane aktivít smerujúcich k najviac zraniteľným skupinám. Výbor ďalej odporúča zmluvnému štátu posilniť jeho úsilie a rozvinúť systematické a pokračujúce vzdelávacie programy o Dohovore pre všetky skupiny odborníkov pracujúcich s deťmi a pre deti (napr. zákonodarca, sudcovia, advokáti,**

ochrancovia verejného poriadku, štátni zamestnanci, predstavitelia miestnej správy, pracovníci ústavov a nápravno-výchovných zariadení pre deti, učitelia, zdravotnícky personál, vrátane psychologov a sociálni pracovníci).

D.2. Všeobecné princípy

Najlepšie záujmy a zohľadnenie názorov dieťaťa

17. Výbor zaznamenáva, že Ústava Slovenskej republiky a ďalšie právne predpisy poskytujú dostatočnú ochranu pre dieťa a jeho rodinu pre zabezpečenie blaha dieťaťa, napriek tomu podstata týkajúca sa najlepších záujmov a názorov dieťaťa nie je zahrnutá v zákonodarných a správnych opatreniach. Zatiaľ čo je možné privítať iniciatívy akými sú Detský parlament, výbor sa obáva, že rešpekt pre názory dieťaťa zostáva obmedzený v dôsledku tradičných postojov spoločnosti smerom k deťom v školách, zariadeniach starostlivosti, súdoch a najmä v rámci rodiny.

18. **Výbor odporúča zmluvnému štátu prehodnotiť vlastné zákonodarné a správne opatrenia, aby zabezpečili uplatnenie Článkov 3 a 12 Dohovoru. Výbor odporúča zmluvnému štátu podporovať a umožňovať rešpektovanie názorov detí a ich účasti vo všetkých oblastiach, ktoré sa ich dotýkajú v rámci rodiny, školy, zariadení starostlivosti a súdov. V tomto smere výbor odporúča zmluvnému štátu rozvinúť programy odborného vzdelávania v rámci miestnych komunít pre učiteľov, sociálnych pracovníkov a miestnych úradníkov pri napomáhaní deťom pri tvorbe a vyjadrovaní ich rozhodnutí a aby tieto názory boli vzaté do úvahy.**

Právo na nediskrimináciu

19. Výbor berie do úvahy záruky rovnoprávnosti a zákazu diskriminácie podľa Článku 12 Ústavy a podľa Listiny základných ľudských práv a slobôd z roku 1990 a ustanovenia trestného zákona o rasizme. Výbor privítal vytvorenie úradu splnomocnenca vlády pre otázky rómskej menšiny a schválenie Stratégie pre riešenie problémov rómskej menšiny a súbor opatrení na ich implementáciu z roku 1999. Napriek pokračujúcim snahám štátu sa výbor obáva, že deti patriace k rómskej menšine *de facto* zažívajú diskrimináciu s poukazom na niekoľko ustanovení Dohovoru, najmä s ohľadom na právo na najvyššie dosiahnuteľnú úroveň zdravotného stavu (Článok 24), právo na zodpovedajúcu životnú úroveň (Článok 27) a právo na vzdelanie (Článok 28).

20. **Výbor odporúča zmluvnému štátu vykonať všetky nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie toho, aby všetkým deťom spadajúcim do jeho súdnej právomoci boli bez diskriminácie priznané všetky práva Dohovoru v súlade s Článkom 2. Výbor potvrdzuje odporúčania Výboru pre potlačanie rasovej diskriminácie (CERD/C/57/CRP.3/Add.4) a jeho Všeobecné odporúčanie č. 27 o diskriminácii Rómov, a odporúča zmluvnému štátu ich implementáciu. Výbor požaduje informácie o pokroku pri implementácii stratégie z roku 1999 v ďalších správach.**

21. Výbor sa obáva, že pokiaľ ide o právo dieťaťa na nediskrimináciu nie je v legislatíve implementované v súlade s Článkom 2 Dohovoru pokiaľ ide o podniknutie rozhodných krokov na prospech určitých zraniteľných skupín detí, najmä rómskych. Výbor registruje, že rómske deti by potrebovali viac pomoci a podpory zo strany zmluvného štátu, aby mohli požívať rovnaké právo na rozvoj ako ostatné deti.

22. Výbor odporúča zmluvnému štátu prehodnotiť implementáciu Článku 2 Dohovoru v súvislosti s vyššie uvedeným. Výbor taktiež odporúča zmluvnému štátu monitorovať a reagovať na prípady diskriminácie detí efektívnejším spôsobom vo všetkých spoločenských sektoroch.

23. Výbor zaznamenal, že stratégia z roku 1999 uvažuje o analýze existujúcej situácie o diskriminácii na základe etnickej príslušnosti Rómov, vrátane noviel príslušných právnych predpisov alebo návrhov nových právnych predpisov, pokiaľ to bude nevyhnutné.
24. Výbor odporúča zmluvnému štátu zvážiť ako rozhodný krok prehodnotenie právnej úpravy na dočasnom základe s cieľom zahrnúť práva pre Rómov a ich deti do rozvojovej politiky uvedenej v stratégii.

D.3. Občianske práva a slobody

Ochrana pred týraním, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním

25. Registrujúc príslušné ustanovenia Trestného zákona je výbor znepokojený nad pretrvávajúcimi násilnými činmi skupinami, najmä skinheadmi, zameranými proti Rómom a ich deťom a iným národnostným menšinám, a taktiež nad pokračujúcimi obvineniami, že polícia a prokurátori nevyšetřili efektívne a včas činy rasovo motivovaných násilností, a odmietajú označiť rasový motív ako dôvod útokov; počet obžalovaných a odsúdených je relatívne nízky v porovnaní s počtom oznámených prípadov, a páchatelia rasovo motivovaných trestných činov sú často trestaní mierne.
26. **Výbor odporúča zmluvnému štátu pokračovať v uskutočňovaní včasných a dôsledných vyšetrovaní a efektívnom stíhaní rasovo orientovaných organizácií. Výbor ďalej vyzýva zmluvný štát pokračovať v šírení štátnych programov prevencie s cieľom obmedziť rasovo motivované násilie zamerané proti Rómom a ich deťom a iným etnickým menšinám. Výbor odporúča zmluvnému štátu vypracovanie jasných usmernení a inštrukcií pre políciu a orgány prokuratúry s cieľom pomôcť im pri identifikácii takýchto trestných činov a zabezpečiť včasné a efektívne vyšetrovanie a stíhanie rasovo motivovaných útokov, vrátane prípadov zneužitia právomocí polície.**

D.4. RODINNÉ PROSTREDIE A NÁHRADNÁ STAROSTLIVOSŤ

Deti pozbavené rodinného prostredia

27. Výbor je znepokojený súčasným postupom pri umiestňovaní detí mimo rodičovského domu a do ústavnej starostlivosti, obmedzeným periodickým preskúvaním umiestnenia a nedostatočným následným sledovaním detí, ktoré opúšťajú ústavnú starostlivosť.
28. **Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby pokračoval a posilňoval úsilie pri poskytovaní vhodnej odbornej a inej pomoci rodinám a deťom, ktoré to potrebujú, a pri opätovnom spojení detí umiestnených v ústavoch s ich rodinami. Pokiaľ ide o náhradnú starostlivosť odporúča sa zmluvnému štátu, aby posilňoval systém pestúnskej starostlivosti a podporoval umiestnenie detí do rodín pestúnov a domov pestúnskej starostlivosti rodinného typu. Pozornosť sa musí venovať zodpovedajúcim periodickým previerkam umiestnenia v súlade s Článkom 25 Dohovoru a sledovať deti, u ktorých sa takáto starostlivosť skončila. Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby pripravil a implementoval podrobný celoštátny akčný plán, ktorý by riešil otázku detí pozbavených rodinného prostredia, a aby zahrnul informáciu o jeho implementácii v druhej správe.**

29. Výbor registruje, že zmluvný štát podpísal a je v procese prístúpenia k Hágskemu dohovoru o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach z roku 1993, pričom je znepokojený chýbajúcimi jasnými zákonodarnými opatreniami v tejto oblasti.

30. Výbor odporúča zmluvnému štátu urýchliť prístúpenie k Dohovoru a jeho implementáciu.

Násilie/zneužívanie/zanedbávanie/týranie

31. Výbor privítal založenie osobitnej jednotky policajného zboru, ktorá sa zaoberá prípadmi zanedbávania detí a domácim násilím. Vítaným pokrokom je aj založenie osobitnej detskej linky na prijímanie a vybavovanie sťažností súvisiacich s touto problematikou v januári 1999. Výbor sa obáva, že násilie voči ženám je na Slovensku problémom a že má nepriaznivé dôsledky na deti.

32. V zmysle Článkov 19 a 39 výbor odporúča zmluvnému štátu zabezpečiť, aby boli zakázané všetky formy fyzického a duševného násilia, vrátane telesných trestov a sexuálneho zneužívania detí v ich rodinách, školách a zariadeniach starostlivosti. Pozornosť by mala byť venovaná zabezpečeniu, aby zneužívané dieťa nebolo obeťou v súdnom konaní, posilneniu programov rehabilitácie a opätovného začleňovania zneužívaných detí a poukázaniu na sociálno-kultúrne prekážky, ktoré odrádzajú obeť od hľadania pomoci. Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby pokračoval vo verejnej vzdelávacej kampani o negatívnych dôsledkoch nesprávneho zaobchádzania s deťmi aj v rodinách. Výbor podporuje zmluvný štát v tom, aby pokračoval v propagácii horúcej linky a iných mechanizmov na prijímanie sťažností v rámci celého štátu a používal príslušné údaje na to, aby slúžili ako základ pre určenie opatrení a hodnotení pokroku v tejto oblasti.

D.5. ZÁKLADNÉ ZDRAVIE A STAROSTLIVOSŤ

Postihnuté deti

33. Výbor privítal komplexnú schému služieb a peňažnej podpory poskytovaných rodinám s postihnutými deťmi ako aj mimovládny organizáciám pracujúcim v tejto oblasti, ale s poľutovaním konštatuje, že nebol informovaný o kritériách oprávneného nárokovania týchto služieb a peňažnej podpory. Zostáva naďalej znepokojený nezodpovedajúcou infraštruktúrou, nedostatočným počtom personálu a situáciou postihnutých detí umiestňovaných do ústavov, nedostatkom programov a stratégií týkajúcich sa tejto problematiky a pravidelným monitorovaním ústavov.

34. Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby presadzoval komplexný prístup pri adresovaní práv postihnutých detí, prehodnotil súčasnú stratégiu a prax a patrične zohľadnil Štandardné pravidlá o vyrovnávaní príležitostí pre postihnuté osoby (Rezolúcia Generálneho zhromaždenia 48/96) a Odporúčania výboru prijaté na Generálnom diskusnom dni „Postihnuté deti“ (CRC/C/69). Výbor odporúča zmluvnému štátu vypracovať programy pre včasné rozpoznanie problémov slúžiace k prevencii postihnutia, uskutočňovať programy zamerané na zvyšovanie uvedomenia si týchto problémov, ktoré by boli prevenciou diskriminácie a umiestňovania do ústavov a založiť komunitárne centrá pre postihnutých, aby im bolo umožnené užívať práva podľa Dohovoru. Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby hľadal pomoc *inter alia* z UNICEF, UNESCO, WHO a príslušných medzivládnych organizácií.

Právo na zdravie a zdravotnú starostlivosť

35. Aj napriek tomu, že si výbor osvojil opatrenia na zlepšenie zdravotného stavu detí, najmä iniciatívy vzťahujúce sa k zníženiu úmrtnosti novorodencov, naďalej sa obáva pretrvávajúcich regionálnych nerovností, najmä vo vzťahu k deťom patriacim do najviac zraniteľných skupín (napr.

rómskych) pokiaľ ide o ich možnosti využívať zdravotnú starostlivosť a vysoký stupeň podvýživy detí mladších ako 5 rokov a detí v školskom veku.

36. Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby pokračoval pri presadzovaní efektívnych opatrení na zabezpečenie toho, aby všetky deti bez rozdielu mali možnosť adekvátneho prístupu k službám zdravotnej starostlivosti.
37. Výbor je znepokojený nad nedostatočnými údajmi o vývojových zdravotných potrebách dospievajúcej mládeže, ktoré boli poskytnuté.
38. **Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby vykonal komplexnú štúdiu pre pochopenie povahy a rozsahu zdravotných problémov dospievajúcej mládeže a za plnej účasti dospievajúcej mládeže ich využiť ako základ na formulovanie zdravotnej stratégie a programov pre dospievajúcu mládež. V zmysle Článku 24 výbor odporúča, aby dospievajúcej mládeži bolo prístupné a poskytované zdravotnícke vzdelávanie o reprodukcii, konzultačné a rehabilitačné služby priateľsky prístupujúce k deťom, ďalej odporúča realizovať preventívne programy so zameraním na SPCH (sexuálne prenosné choroby) a HIV/AIDS. Výbor odporúča zmluvnému štátu vytvorenie komplexných rodinných plánovacích programov ako aj opatrení na zabezpečenie toho, aby prerušenie tehotenstva nebolo chápané ako metóda antikoncepcie. Zmluvnému štátu sa odporúča pokračovať v spolupráci s UNICEF a WHO a hľadať u nich pomoc.**
39. Výbor je znepokojený vysokým stupňom znečistenia priemyselných oblastí, najmä znečistením ovzdušia, vody a kontamináciou potravín zapríčinenou nitrátmi, pesticídmi a ťažkými kovmi.
40. V zmysle Článku 24 (c) Dohovoru výbor odporúča zmluvnému štátu, aby podnikol všetky vhodné opatrenia na prevenciu a boj s nebezpečnými faktormi a rizikami pre zdravie detí, vyplývajúcich zo znečistenia životného prostredia.
41. Výbor je znepokojený nad správami o narastajúcom stupni zneužívania tabaku a alkoholu medzi dospievajúcou mládežou.
42. **Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby poskytoval deťom presné a objektívne informácie o užívaní návykových látok, vrátane tabaku a ochraňoval ich od nebezpečných dezinformácií prostredníctvom komplexného obmedzenia tabakových reklám. Výbor taktiež odporúča zmluvnému štátu vytvoriť rehabilitačné služby pre deti, ktoré sa stali obeťami zneužitia návykových látok.**

Zodpovedajúca životná úroveň

43. Výbor poukazuje na dialóg so zmluvným štátom a zaznamenáva, že sociálna politika zmluvného štátu napriek jej komplexnosti vedie z hľadiska sociálno-ekonomického k vylúčeniu určitých skupín detí ako napríklad rómskych, detí žijúcich na uliciach a v ústavoch.
44. **Výbor odporúča zmluvnému štátu zahrnúť občiansku spoločnosť, MVO (NGO) vo všeobecnosti a obzvlášť MVO so zameraním na rodinu a deti pri vypracúvaní sociálnej politiky formou dialógu za účelom lepšieho pochopenia dôvodov pre ich vylúčenie, a pri tvorbe nových námetov na zvýšenie životnej úrovne najviac postihovaných skupín detí.**

D.6. VZDELÁVANIE

45. Výbor oceňuje bezplatné a povinné vzdelávanie v dĺžke 10 rokov a posledné zmeny školského zákona. Výbor je však znepokojený tým, že neexistuje právo dieťaťa zúčastňovať sa hodnotenia výsledkov jej alebo jeho školy.
46. **Výbor odporúča zmluvnému štátu, aby vzdelávanie bolo usmerňované pod aktívnym vplyvom detskej osobnosti, talentu a mentálnych a fyzických schopností v čo najširšom objeme v zmysle Článku 29 Dohovoru.**
47. Výbor zaznamenáva so znepokojením, že väčšina rómskych detí navštevuje osobitné školy z dôvodov skutočných alebo vnímaných ako jazykové alebo kultúrne rozdiely medzi Rómami a väčšinou, že školský zákon neupravuje vyučovanie v rómskom jazyku a s negatívnym stereotypným opisom Rómov a ich detí vo všeobecnosti, ale najmä v prvej správe.
48. **Výbor odporúča zmluvnému štátu vytvoriť ďalšie opatrenia smerujúce k zabezpečeniu rovnoprávneho prístupu a príležitostí rómskych detí navštevovať normálnu školu s podporným vzdelávaním, pokiaľ je to potrebné. Výbor ďalej odporúča zmluvnému štátu preskúmať v akom rozsahu v súčasnosti postavenie rómskeho jazyka tak v právnej úprave ako aj v praxi zodpovedá požiadavkám spomínanej populácie a ich detí vo vzdelávacom systéme, odporúča tiež zvážiť, ak je to vhodné, ďalšie opatrenia smerujúce k zabezpečeniu vzdelávania alebo vyučovania v tomto jazyku s poukazom na Článok 29 Dohovoru. Je potrebné posilniť školenia učiteľov v tomto jazyku. Výbor odporúča zmluvnému štátu podľa Článku 29 (c) Dohovoru zabezpečiť, aby osobitne vzdelávací systém a médiá podporovali pozitívne postoje voči menšinám a kultúrny dialóg medzi menšinami a väčšinou, vrátane detí.**

D.7. OSOBITNÉ OPATRENIA OCHRANY

Obchodovanie na základe sexuálneho vykorisťovania

49. V súlade s osobitným spravodajcom pre obchodovanie s deťmi, detskú prostitúciu a detskú pornografiu (E/CN.4/1999/71) sa výbor obáva toho, že Slovensko sa stalo tranzitnou krajinou pre prepravu detských obetí za účelom pornografie, prostitúcie a tzv. sexuálnou turistikou. Výbor je tiež znepokojený správami o tom, že obchodovanie na základe sexuálneho vykorisťovania narastá, najmä pokiaľ ide o ruské a ukrajinské dievčatá, a vo všeobecnosti aj nad nedostatočnými údajmi a uvedomovaním si problému obchodovania na základe sexuálneho vykorisťovania detí na Slovensku.
50. **Výbor odporúča zmluvnému štátu uskutočniť celoštátnu štúdiu o povahe a rozsahu tohto problému a aby čiastkové údaje boli zostavované a udržiavané aktuálne, čím by slúžili ako základ pre vytvorenie opatrení a hodnotenie pokroku. Výbor odporúča zmluvnému štátu zabezpečiť, aby domáce právne predpisy vo svojom obsahu boli neutrálne pokiaľ ide o otázku pohlavia, poskytnúť civilné náhrady v prípade násilností, zabezpečiť, aby sa zjednodušili postupy do takej miery, aby reakcie boli zodpovedajúce, včasné, priateľské voči deťom a citlivé voči obetiam, zahrnúť ustanovenia na ochranu pred diskrimináciou a odvetné kroky voči tým, ktorí vystavujú násiliu a rázne uskutočňovať stíhanie. Mali by sa vytvoriť rehabilitačné programy a založiť útulky pre detské obeť sexuálneho zneužívania a vykorisťovania. Je potrebné adekvátne vyškoliť personál, ktorý pracuje s detskými obeťami. Výbor odporúča zmluvnému štátu pokračovať vo vykonávaní kampaní smerujúcich k narastaniu povedomia, aby sa pôsobilo citlivo na širokú verejnosť a by sa táto mobilizovala pokiaľ ide o právo dieťaťa na fyzickú a duševnú dôstojnosť a ochranu pred sexuálnym vykorisťovaním. Výbor odporúča zmluvnému štátu pokračovať v jeho úzkej spolupráci s orgánmi iných štátov.**

Vykonávanie práva pre mladistvých

51. Výbor registruje posledné zmeny Trestného zákona a Trestného poriadku v oblasti práva pre mladistvých. Napriek tomu je výbor znepokojený nedostatočnými dostupnými informáciami o súčasných podmienkach v nápravných zariadeniach pre mladistvých a pokiaľ ide o mechanizmy nezávislých sťažností.

52. V zmysle článku 37 Dohovoru výbor odporúča zmluvnému štátu zabezpečiť, aby podmienky väznenia (nápravná výchova) boli v súlade s medzinárodnými normami, a aby v súvislosti s tým zväžila odporúčania Európskeho výboru pre prevenciu mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania pri väznení mladistvých. Okrem toho výbor odporúča zmluvnému štátu zabezpečiť účinný nezávislý mechanizmus, ktorý by bol dostupný na prijímanie a vybavenie sťažností uväznených vo vyššie uvedených prípadoch. Výbor odporúča zmluvnému štátu hľadať pomoc *inter alia* zo strany Úradu Vysokého komisára OSN pre ľudské práva, Centra pre medzinárodnú prevenciu kriminality, Medzinárodnej skupiny o práve pre mladistvých a UNICEF prostredníctvom Koordinačného grémia o práve pre mladistvých.

D.8. NEPOVINNÉ PROTOKOLY K DOHOVORU O PRÁVACH DIEŤATA

53. Výbor doporučuje zmluvnému štátu podpísanie, ratifikáciu a implementáciu Nepovinných protokolov k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii a o účasti detí v ozbrojenom konflikte.

D.9. INFORMOVANIE O DOHOVORE A ODPORÚČANÍ VÝBORU

54. Záverom výbor odporúča, aby v súlade s Článkom 44 odsek 6 Dohovoru bola úvodná správa, ktorú prezentoval zmluvný štát, všeobecne dostupná verejnosti a aby sa zväžilo publikovanie tejto správy spolu s písomnými odpoveďami k zoznamu otázok, ktoré mal výbor, relevantné zhrňujúce správy z diskusie a záverečné poznámky prijaté v rámci tejto diskusie výborom, ktoré nasledovali po schválení správy. Taký dokument by mal byť široko distribuovaný s cieľom vyvolať diskusiu o Dohovore, jeho vstúpenie do povedomia, implementáciu a monitorovanie v rámci vlády, parlamentu a širokej verejnosti vrátane príslušných mimovládnych organizácií.